

DE LA UNIVERSALITAT

Ho dec haver dit moltes vegades: tot tendeix, en aquests temps, a la unitat. Fou inútil que el regim feixista, a Itàlia, assagés, durant els seus primers anys, de realitzar una moda nacional, condemnés la música de dansa, moderna, o protegís la literatura passada posada al servei de la política. L'experiència italiana i el seu fracàs en aquest ordre no foren aprofitats pels racistes alemanys. El nazisme, més dur que el nacionalisme feixista, més «concret», ha fet també la seva experiència, i les seves restriccions imposades a favor d'una plàstica o d'una literatura autòctona han estat inútils: l'arquitectura, la moda, la dansa i la poesia dels qui s'arrisquen a fer-ne segueixen el corrent universal, extranacional i antiràdic. Els millors tangos, tan poc aris!, són preferits a les danses regionals i tenen intèrprets distingits en els *jazz* alemanys; les elegants de Berlín o de Roma no modifiquen ni una línia del model internacional; els arquitectes de Milà o de Munic basteixen segons les directives noves.

Ni el nacionalisme italià ni el racisme germànic no han atès de «nacionalitzar», en el sentit de valoració nacional de l'autòcton, allò que l'esperit o la moda han universalitzat. El procés ha estat més aviat a la inversa: es nacionalitza l'universal. És una manera segurament involuntària d'atènyer, per un procés d'adaptació regional, la unitat.

Si cuirassats, avions, tancs, fàbriques de productes químics, uniformes militars i caretes de gasos asfixiants —l'uniforme més radicalment universal— s'assemblen, res no pot evitar que a les preocupacions tècniques dels militars i dels polítics —i a les dels homes de ciència— corresponguin unes altres preocupacions dels pensadors, dels poetes o dels artistes típicament universals com aquelles.

Aquesta és la realitat: el nacionalisme modern, en les seves dues modalitats, estimulador de diferenciacions o d'antagonismes en l'ordre polític, esdevé factor d'unitat en l'ordre formal i plàstic. Els nacionalistes marroquins i els nacionalistes japonesos es distingeixen dels conformistes de llurs països per llur vestit europeu. El nacionalisme modern, imperialista o pacifista, ha vençut el tipisme.

(Neixen, en canvi, noves especialitzacions nacionals moderníssimes: el rus és paraxutista; l'italià, aviador, etcètera.)

No vull remarcar (ha esdevingut un tòpic en escriptors polítics) si Rússia s'ha nacionalitzat gràcies a la Revolució —fa molts anys que ho crec així— ni si Itàlia tendeix a organitzar-se en règim socialista. Allò que m'interessa són les manifestacions unitàries de l'esperit. Per exemple, en la poesia.

[*La Publicitat*, 26-II-1936]